

Cetatea Cavalerilor

2023 –ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) Iunie 2023

Nr. 6 (34)/ Iunie 2023

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 -ISSN-L 2734 – 6889

CARTEA UNEI CLĂDIRI EMBLEMATICE A BUCUREȘTILOR

Dr. Magdalena ALBU¹

Nicolae Șt. Noica
**Palatul Academiei
de Înalte Studii Comerciale
și Industriale**
și personalități din lumea constructorilor

„Palatul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale și personalități din lumea constructorilor”, de prof. ing. Nicolae NOICA, membru de onoare al Academiei Române

Cu un Cuvânt introductiv semnat de către academicianul Mugur Isărescu, guvernator al Băncii Naționale a României, volumul „Palatul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale și personalități din lumea constructorilor”, apărut în anul 2014, la Editura Vremea, scoate la lumină, din zestrea arhivelor românești, date concrete, semnificative, despre o altă construcție emblematică a Bucureștilor de ieri și de azi, cu rol pedagogic fundamental, situată în Piața Romană, edificiu unde s-au format generații și generații de economiști români și străini.

Clădire monumentală, cu „un loc binemeritat în constelația palatelor bucureștene ce au făcut faima «Micului Paris»”, după cum scrie M. Isărescu, Palatul Academiei de Studii Economice din prezent i-a atras atenția profesorului ing. Nicolae Noica, care, în stilul său specific de explorator deosebit de activ și înverdat al universului documentelor vechi, și-a demonstrat, și prin acest volum, atât dubla sa calitate de istoric al construcțiilor și specialist tehnic, cât și cea

scriitoricească, de autor preocupat, în mod constant, de alcătuirea unor adevărate lecții de arta construcțiilor civile și, deopotrivă, prilejuri de meditație în raport cu marile lucrări publice ale trecutului, din București și din țară.

Autor al unor volume unicate din domeniul istoriei construcțiilor românești, dintre care amintim doar câteva, anume: „Lucrări publice din vremea lui Carol I”, „Emil Prager - un model”, „Liviu Ciulley - un reper”, „Ministerul Lucrărilor Publice 150 de ani”, „Lucrări publice în vremea Regelui Ferdinand”, „Palatul Universității din București și personalități din lumea constructorilor”, „Ateneul Român și constructorii săi” ș.a. Nicolae Noica, membru de onoare al Academiei Române, a plecat în redactarea cărții despre Palatul fostei Academii de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, de la un text al prof. Ion Răducanu, rector al instituției, text publicat în nr. 3/1934 al Revistei „Boabe de grâu”, din care cităm un

¹ Dr. Magdalena ALBU, București, apărută în Bumerang, 20 mai 2023

Getatea Cavalerilor

2023 - ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) Iunie 2023

scurt fragment, și anume: „În fața acestei realități istorice, semnificația unei școli de cultură superioară economică, cu studii speciale în România, este de o netăgăduită importanță”. De fapt, autorul își începe atât „Argumentul”, cât și cele două capitole ale volumului, cu câte un citat semnat de o personalitate aparte. Dacă, în deschidere, îl amintește pe prof. Răducanu, capitolul întâi, intitulat „Istoria unui palat”, are drept suport un motto din Spiru Haret („Cultul trecutului este una din virtuțile cardinale ale unui popor.”), iar cel de-al doilea - „Personalități din lumea constructorilor” -, unul aparținând lui Lucian Blaga („După aer, istoria națională este cea de-a doua realitate fără de care nu am putea trăi.”).

Însoțită de date concrete, documente și imagini de arhivă, secțiunea denumită „Istoria unui palat” tratează traseul bine definit pe care l-a avut Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, din momentul depunerii, la camerele legiuitoare, acum exact 110 ani, adică, pe 18 ianuarie 1913, de către guvernul Măiorescu, la propunerea ministrului Industriei și Comerțului, Nicolae Xenopol, a Proiectului de lege privind înființarea unei asemenea Școli de „cultură superioară economică”, Proiect semnat de către Regele Carol I, prin Înaltul Decret Regal nr. 2978/6 aprilie 1913, după ce, mai întâi, fusese votat și adoptat de Camera Deputaților, pe 29 martie, respectiv, de Senat, pe 3 aprilie 1913.

Timp de 13 ani, până în 1926, aflăm de la autorul cărții, Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București nu a avut o clădire proprie, desfășurându-și activitatea într-un edificiu din Piața Palatului Regal, lângă actuala Bibliotecă Centrală Universitară, construit după planurile arhitectului Leonida Negrescu. Ridicarea unui local pentru Academie a reprezentat ideea „unanimă a corpului profesoral, a rectorilor Academiei și a tuturor acelorora care s-au gândit la dezvoltarea instituției”, scrie Nicolae Noica, la un moment dat.

Cu bani din fondul pentru dezvoltarea comerțului, industriei și a instituțiilor culturale comerciale și industrial, rectorul Academiei Comerciale, Stanislas Cihoski, a cumpărat, la 20 mai 1922, terenul din strada Romană colț cu Cometa, în vederea construirii edificiului instituției de învățământ superior. „Nu o să uit ce mare fu bucuria bietului Stanislas Cihoski, când, venind într-o zi la mine să îngrijească și puțin de trupul său atât de neglijat în favoarea frumosului său suflet, îmi arătă servieta pe care o purta sub braț, plină de bancnote, ce tocmai ridicase de la bancă, și îmi spuse textual: «Iaca banii pe care i-am ridicat acum și sunt destinați pentru cumpărarea locului Academiei Comerciale»”, îl citează Nicolae Noica pe dr. Samuel Birman-Bera.

La data de 11 iulie 1923, rectorul S. Cihoski încheie contractul pentru realizarea proiectului privind construirea sediului academic cu profesorul inginer-arhitect Grigore P. Cerkez, contract aflat, după cum precizează autorul cărții printre documentele de arhivă personală aparținând arhitectului Edmond Van Saanen Algi de la Biblioteca Națională. Cauza lui Cihoski, care consta, după cum menționează Algi, în „Înfăptuirea palatului Academiei”, era una măreață sub raport istoric. „În casa Grămăticescu, spune același Van Saanen Algi, ce se afla pe terenul Academiei - instalându-mi birourile, Dl. Stanislas Cihoski venea zilnic, urmărind cu interes dezvoltarea studiilor până la planurile de execuțiune, pe care le-am dus la primărie, după ce au fost aprobate de arhitectul Cerkez”.

Astfel, la data de 4 mai a anului 1924, s-au executat primele lucrări de săpături de către antreprenorul Grigore G. Cerkez, iar, în primăvara lui 1925, construcția la roșu a clădirii Academiei Comerciale era finalizată până la nivelul acoperișului. În același timp cu ridicarea localului, au fost realizate și lucrările de instalații aferente (sanitare, de apă potabilă, canalizare, ventilație, încălzire ș.a.). Asupra tuturor etapelor constructive și operațiilor desfășurate, Nicolae Noica realizează o descriere amănunțită, prezentând, în acest sens, o serie de imagini după documente de arhivă deosebit de relevante. De asemenea, autorul anterior menționat face o prezentare și a momentelor obstaculare apărute pe parcursul construirii edificiului de învățământ superior, precum litigiul dintre prof. dr. Ioan Nanu-Muscel și Academia Comercială, întreruperea livrării ritmice a cărămizilor de către Fabrica lui I. D. Ianculescu, licitația „cu peripeții” privind lucrările de tencueli ale Palatului Academiei, instituirea, în ședința din 26 aprilie 1926, a Comisiei de arbitri de către Consiliul de Administrație, privind stabilirea și soluționarea punctelor divergente în raport cu prețurile fixate, însă neacceptate de arhitectul Grigore G. Cerkez, în conformitate cu clauzele contractuale etc.

Într-o scrisoare din 29 octombrie 1925 adresată unui prieten din Grenoble (Franța), ne relatează Nicolae Noica, arhitectul Edmond Van Saanen Algi îi explica acestuia stadiul stadiului lucrărilor de construcție la clădirea din Piața Romană: „Sunt excesiv de ocupat cu proiectul Academiei, în care am ajuns deja la cota 31,6 m, turnul de scară urcând până la 41,5 m.

Fațada clădirii a cărei fotografie și-am trimis-o va fi partea cea mai interesantă, căci am rezolvat-o modern (...), contraforții mei nelăsând în comun decât un perete imens de sticlă după principiul catedralelor gotice. Totul - în beton armat. (...)

Socul puternic și contraforții se datașează de perete decorați în această parte cu basoreliefuri stilizate sub formă de cariatide.

Amfiteatrele sunt marcate pe fațadă de aceste basoreliefuri care marchează și direcția gradenelor. Sus, o vastă terasă dominată de mari laboratoare, iar, în stânga, alte două tersase (...).

Pe parcursul lecturii, întâlnim, în carte, atât tabloul de plăți efectuate către arhitectul Cerkez pentru ridicarea sediului Academiei Comerciale, cât și o serie de nume de firme ale vremii, care furnizau materiale de construcții, prin licitații, în acest scop, nume devenite, azi, istorie, precum: Societatea „Locuința Română” din Baia Mare, Societatea „Fabrica de tâmplărie artistică” din Cluj, Societatea „Mecano”, Fabrica de cărămidă a lui I. D. Ianculescu, Societatea Întreprinderile Generale Tehnice (ing. Tiberiu Eremia), Fabricile „Assan”, Firma „Frații I. și P. Lăzărescu”, Uzinele de fier ale Statului din Hunedoara, Societatea anonimă „Energia” (condusă de o personalitate a științei - prof. ing. Dimitrie Leonida, care a venit cu ideea de a executa, gratuit, instalația electrică de lumină și forță motrice), Fabrica de sticlă cu gaz metan (prima de acest fel, care „a oferit geamuri aproape gratuit”), Fabrica de ciment din Turda etc.

Odiseea finalizării clădirii Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București s-a încheiat în anul 1926, la data de 15 noiembrie având loc momentul solemn al inaugurării Palatului. Început în mandatul rectorului Stanislas Cihoski, edificiul s-a finalizat pe timpul rectorului I.N. Angelescu, arhitecți diriginți fiind profesorul Grigore Cerkez și Edmond Van Saanen Algi, iar, arhitect de control, Arghir Culina. La eveniment, au participat, așa cum scrie autorul volumului, A.S.R. Principesa Mamă Elena, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române - Miron Cristea -, ministrul de Industrie și Comerț - Mihai Berlescu -, ministrul Instrucțiunii Publice - Petre P. Negulescu -, ministrul Muncii și Asigurărilor Sociale - Grigore Trancu-Iași -, rectorul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale - prof. I.N. Angelescu, iar actul comemorativ emis are drept semnături, printre altele, pe cele ale ing. Elie Radu, prof. ing. C. Mironescu, arhitectului Van Saanen Algi, prof. Ștefan Cerkez ș.a. Din discursul de la acel moment al rectorului Angelescu, menționăm câteva idei deosebit de importante, și anume:

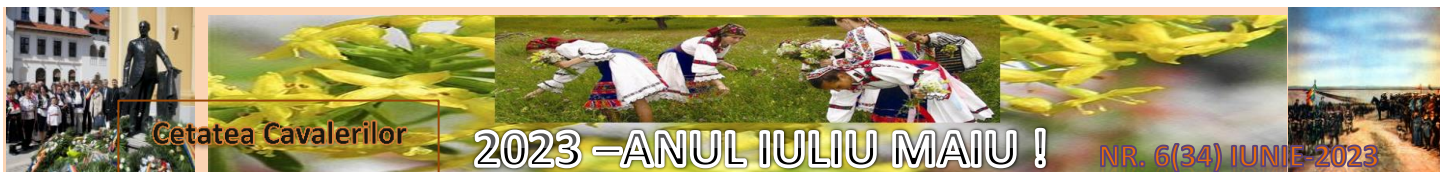
„Luptăm să ne cucerim acum locul ce ni se cuvine în civilizația universală. (...)

Prin inaugurarea de astăzi a acestui palat al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale, reușim să dăm dovada unei admirabile manifestări de solidaritate națională, închinată unui ideal de cultură.”

Un lucru deosebit de interesant de remarcat este reprezentat de către „cea mai luxoasă” zonă a clădirii Academiei - Aula Magna (aula de conferințe și recepție) -, unde se poate admira impresionanta pictură murală a Ceciliei Cuțescu-Storck (cea dintâi femeie de pe continentul european, care a predat la o catedră universitară de Arte plastice, precum și prima femeie din România care a realizat artă murală), lucrare intitulată „Istoria comerțului românesc”, care a fost începută la finele anului 1932 și recepționată pe 12 decembrie 1933, în prezența profesorilor G.G. Antonescu, C. Erussi, C. Parthenie și a rectorului I. Răducanu, cel care, în vederea înființării unui nou muzeu comercial și a extinderii bibliotecii, a gândit, pe strada Căderea Bastiliei, construcția unui corp de clădire nou, proiectat de arhitectul Arghir Culina și executat în perioada iulie-noiembrie 1935, pentru ca, între 1942 și 1947, să se mai clădească încă un corp nou pentru Academia Comercială, Palatul fiind inclus, așa cum se cuvine, din anul 2004, pe lista monumentelor istorice naționale.

Cel de-al doilea capitol al volumului semnat de prof. ing. Nicolae Noica cuprinde, sub titlul „Personalități din lumea constructorilor”, toate acele personalități ale lumii ingineresti și arhitecturale, care au contribuit la desăvârșirea înălțării Palatului Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, și anume: Grigore P. Cerkez, Edmond Van Saanen Algi, Arghir Culina, Grigore G. Cerkez, Henri Theodoru, Constantin Bușilă.

Inginerul-arhitect Grigore P. Cerkez (1820-1927), autor, în anul 1875, ca dascăl în cadrul Școlii Militare, al primului Curs de Mecanica elementară, a fost numit, ulterior, prin Decretul nr. 2380/1889, profesor la Școala de Poduri și Șosele, iar, din 1891, arhitect al Ministerului Lucrărilor Publice și, patru ani mai târziu, inginer-șef. „Anul 1892, scrie Nicolae Noica în volum, îi va aduce consacrarea și deplina recunoaștere a meritelor, prin numirea ca membru în Consiliul Tehnic al Lucrărilor Publice” (care s-a

Getatea Cavalerilor

2023 - ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) Iunie 2023

4

transformat, în 1901, în Consiliul Tehnic Superior, „cel mai înalt organism tehnic din țară”). Profesorul Cerkez, fost director al Poștei din 1905, și-a lăsat, pentru posteritate, amprenta pe o serie de clădiri emblematice din țară, precum: Teatrul din Botoșani, Teatrul din Turnu Severin, castelul Zamora din Bușteni, Palatul de Justiție din Galați (Palatul Universității ”Dunărea de Jos” de azi), Casa Disescu din Calea Victoriei nr. 176 fin București, Casa Mavrodin din bulevardul Lascăr Catargiu, Casa Niculescu-Dorobanțu din str. General Gh. Manu nr. 9, Clădirea Școlii Superioare de Arhitectură.

O contribuție semnificativă își va aduce profesorul Grigore P. Cerkez (membru al primei Societăți de arhitecți și ingineri, membru al Societății Politehnice și cel care a realizat unul dintre primele planuri de sistematizare a Bucureștilor) la construcția Ateneului Român, alături de arhitecții Ion Mincu, C. Olănescu, I.G. Cantacuzino, C. Băicoianu și Paul Gottereau, însă, opera sa include și o altă dimensiune special, anume, restaurarea și consolidarea unor lăcașuri (Biserica Domnească Sf. Nicolae din Curtea de Argeș, Biserica Bucur și Biserica cu Sfinți din București), susținând, „cu hotărâre, principiul datoriei noastre de a conserva consolidând”. O dată cu „înțeleapta restaurare” (acad. Grigore Ionescu, citat de N. Noica) a Bisericii Sf. Nicolae din Curtea de Argeș, „începe, în țara noastră, perioada adevăratelor restaurări de monumente”, menționează autorul cărții.

Pe locul unde funcționaseră, altădată, Teatrele de vară „Ambasador” și „Amicii Orbilor”, s-a ridicat una dintre primele lucrări ale arhitectului Edmond Van Saanen Algi, anume, edificiul Teatrului „Cărăbuș”, denumire propusă de arhitect actorului Constantin Tănase, în funcție de forma terenului închiriat. De altfel, cei doi au colaborat în mod constant, Algi „desenându-i numeroase schițe pentru decorul unor piese de teatru. Piatra de temelie a clădirii s-a așezat pe data de 23 mai 1919, un eveniment marcant, la care au fost prezenți, printre alții, Gheorghe Ranetti, N. Mohr, V. Stoicovici, C. Tănase, arhitectul Van Saanen Algi însuși ș.a. «Cărăbuș» și-a desfășurat activitatea artistică până în anul 1938, când, exact pe acest teren, a început ridicarea Palatului Administrației și Internelor. Tot Van Saanen Algi, membru activ al Societății Arhitecților din România, a proiectat Primăria Sectorului de Verde (azi, Primăria Sectorului 1 al Capitalei), construcțiile Oficiului Național pentru Educație Fizică, Palatul Telefoanelor din București, Legația Regală Română de la Praga ș.a.

Macedonean de origine, din Gramos, arhitectul Ministerului de Industrie și Comerț - Arghir Culina - a fost diriginte de șantier la lucrările de ridicare a Institutului de Fizică din Măgurele și a realizat planuri pentru nenumărate clădiri din Capitală și din țară, imobilul de locuințe ”Spicul”, de exemplu, de pe bulevardul Elisabeta, nr. 44, reprezentând ”primul bloc important de apartamente mai mari realizat în București” (N. Noica). Localul Căminului Societății Studenților Mediciști, de pe Splaiul Independenței colț cu Schitu Măgureanu, poartă semnătura lui Culina, căruia, în anul 1924, i s-a încredințat, de către ministrul Instrucțiunii Publice de la acea vreme - prof. dr. C. Angelescu -, misiunea întocmirii proiectului, în vederea construirii imobilului menționat. De asemenea, Arghir Culina, membru al Societății Arhitecților Români, a ridicat, printre multe alte edificii de „un real echilibru al formelor”, și Hotelul Ambasador (de pe bulevardul Magheru), Hotelul Capitol (fost Luvru, de pe Calea Victoriei), Hotelul Negoiu (fost Stănescu), Hotelul Union, Tribunalul din Pitești, Palatul Ministerului Economiei Naționale.

„Admir, fără rezerve, preocuparea profesorului Noica pentru arhive. De acolo, din arhive, scoate continuu detalii semnificative legate de construcții monumentale, de personalități de seamă ce au dovedit o profundă vocație pentru lucrul bine făcut. Sunt de multă vreme convins că fără scormonitori prin arhive, de talia profesorului Noica, istoria unor astfel de valori cum este și Palatul ASE, ce fac parte din patrimonial national, ar fi ascunsă generațiilor de astăzi”, scria guvernatorul Băncii Naționale a României, acad. Mugur Isărescu, în argumentul introductiv la volumul profesorului ing. Nicolae Noica - «Palatul Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale și personalități din lumea constructorilor»”.